

Árpád-kori település kora a 13. század második felére keltezhető.

Az ásatáson részt vett Mészáros Mónika egyetemi hallgató.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

184. Harta, Szülei-lyuk

(Bács-Kiskun megye) Sza, Ú

2003 augusztusában Kustár Rozália és Wicker Erika ásatási területétől (Harta 51. út 96–97 km) északra az 51. úttal párhuzamosan 130 m hosszú és 10 m széles régészeti kutatóárkot húzott. A sárga altalajban szarmata gödrök és házak feltjait rajzolódtak ki.

Augusztus 21-től ezt a kutatóárkot a tervezett autópályát nyomvonal szélességében lehumuszoltattuk.

A november 14-ig zajló munka során 4193 m² területet tártunk fel, 184 objektumot bontottunk ki. Ezek közül 129 gödör, 26 cölöplyuk, 4 ház, 3 kút, 3 füstölő. Kutatási területünkön 19 objektum újkorinak (18–19. sz. fordulójára) bizonyult, ezek jól elkülönülve a terület ÉNy-i részén kerültek elő.

Az objektumok jelentős része (165) *szarmata kori* (Kr. u. 3–4. század). A legtöbb szarmata kori objektum méhkas alakú gödör, melyek a település gabonatarló vermei voltak. Szép számmal bontottunk ki tölcésesen szűkülő, illetve meredek oldalú szemetesgödröket is. Egy három objektumból álló füstölő részletét sikerült feltárni. A négy szarmata házból kettőt tudtunk csak kibontani teljesen, mivel a másik kettő mélyen benyúlik a töltés alá. A két teljesen feltárt ház egyike fűtés nélküli, félig földbe mélyített cölöpszerkezetes gazdasági épület. A másik (32. sz. objektum), szintén félig földbe mélyített lépcsős ágasfás, szelemenes kemencés lakóház. A település ivóvízellátását a három, tölcésesen szűkülő kút biztosította.

A leletanyag döntő többsége kerámiatöredék: kézzel készült, rosszul kiégetett darabok, szürke, gyorskorongolt helyi készítésű cserepek, sok a római importból származó fazéktöredék is.

Az állatcsontok marha és ló tartására utalnak. Viszonylag kevés az őrlő- vagy fenőkődarab, azonban majdnem minden gödörből kerültek elő salakdarabok, ugyanaz elmondható a csiga- és kagylóvázokról is.

Ékszer csak a 18. sz. gödörből került elő: egy erős profilú bronzfibula.

A leletanyagot a kalocsai Viski Károly Múzeumban helyeztük el.

NAGY DÁNIEL SÁNDOR

185. Harta, 51. út, 96–97. km

(Bács-Kiskun megye) Sza

2002. október 24.–november 23. és 2003. április 28.–június 14. között feltártuk a Harta 51. út 96–97 km-szelvényei közötti szarmata, illetve az ehhez É felől csatlakozó neolit (?) település területének 4 000 m²-ét: 14 ház,

17 kemencét, 2 sírt, 359 gödröt, 3 árkot és 159 (nem házakhoz tartozó) cölöplyukat, azaz összesen 551, külön számmal jelzett objektumot.

Az általában 3–4×2,5–3 m nagyságú házak padlószintje kb. 1 m-rel volt mélyebb a mai járószintnél. Használatuk utolsó periódusában valószínűleg állattartás vagy munkavégzés céljaira szolgáltak: egykori kemencéiknek csak gödreit találtuk meg. A terület közepén volt a település „ipari része”, erre az 5 kisebb-nagyobb helyiségből álló, igen nagyméretű H. 13. ház mellett egyéb objektumok is utalnak. A K. 17. kemence és a G. 165. gödör egykori füstölő vagy aszaló maradványa volt, s ugyancsak ilyen célt szolgált a K. 15. kemence is, melynek egy része a feltárható területen kívül esett. Jelenleg pontosan nem határozható meg a G. 226. és G. 325. gödrök egykori funkciója. Mindkettő igen nagyméretű, kör alakú foltként jelentkezett, lefelé tölcésesen szűkül. Mindkettő több gödörből és 1-1 házból álló „komplexum” része. A szabadban álló kemencéknek jórészt csak a fenekét sikerült megfigyelni. A feltárt árokszakaszokból azok egykori rendeltetése nem határozható meg. A gödrök kisebb része sekély, nagyobb része lefelé erősen bővülő, emellett több nagyméretű, egyenes vagy enyhén szűkülő falú gödröt is feltártunk, utóbbiakat elsősorban a terület közepén.

A két feltárt temetkezés közül az egyik a G. 42. gödörben eltemetett felnőtt sírja volt, egy csecsemő sírját pedig a tölcéseszerű, közel 4 m mély G. 226. gödör humuszréteg+110 cm-es mélységében találtuk meg. Két teljes állatváz került elő, közülük az egyik a tölcéseszerű, a mai felszínhez képest több, mint 4 m mély G. 325. gödör humuszréteg+110 cm-énél feltárt, feltehetően afgán agár váza.

Mind a házakból, mind a gödrökből rendkívül nagy mennyiségű leletanyag került elő. Ezek túlnyomó része kerámiatöredék és állatcsont, de feltűnően nagy a fém-salak-darabok száma. Utóbbi fémfeldolgozó műhely meglétét feltételezi, ezt azonban a feltárt szakaszon nem sikerült megtalálnunk. Főként a település D-i részének gödreiből bronzékszerek (fibulák, karkötők, bronzdrótok) kerültek elő. Igen sok a Duna közelségével magyarázható lelet: kagylók, csigák, kavicsok, olykor halvázrészecskék. A kerámiaanyag jellegzetessége és egyben különlegessége az Árpád-kori tagolt peremekhez hasonló peremek megléte, melyek eddig a környéken nem kerültek elő.

WICKER ERIKA

186. Harta, Weierhivl

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Á, Ú

A régészeti lelőhely egy környezetéből határozottan kiemelkedő dombon a Bapszi-tó és egy időszakosan víz-állásos terület közelében fekszik, a relatív magasságkülönbség eléri a 4 métert. Itt 2003 áprilisa és júliusa között a Hartát elkerülő műút nyomvonalába eső régészeti jelenségeket tártuk fel 5000 m²-en.